

- Міждисциплінарний зв'язок навчальних дисциплін у межах наукового напрямку.

У кожному вищому навчальному закладі існують спеціалізовані (випускаючі) кафедри, які розробляють і впроваджують у навчальний процес навчальні дисципліни у межах навчальних планів підготовки фахівців.

Назви цих дисциплін визначаються кафедрами самостійно, за виключенням тих, які затверджені Державними стандартами вищої освіти та освітньо-професійними програмами (ОПП) за відповідним напрямом підготовки спеціаліста.

Список використаних джерел

1. Вернадский В. И. Труды по истории науки / РАН ; Комиссия по разработке научного наследия академика В.И.Вернадского ; Институт геохимии и аналитической химии им. В.И.Вернадского ; Архив РАН / Ф.Т. Яншина (сост.), С.Н. Жидовинов (сост.). – М. : Наука, 2002. – 501с.
2. Губерський Л.В., Кремень В.Г., Приятельчук А.О. Людина і світ. – К.: Видавництво "Знання", 2001. – 361с.
3. Кремень В.Г. Філософія: мислителі, ідеї, концепції: Підручник / В. Г. Кремень, В. В. Ільїн. – К.: Книга, 2005. – 528 с.
4. Соціологічна енциклопедія. / [ред. кол.: В.І.Астахова, В.С.Бакіров, В.Г.Городяненко та ін. ; уклад. В.Г.Городяненко]. – К. : Академвидав, 2008. – 455 с.

УДК 371.3: 373.54.3:94 «3752»

Моцак С.І.

кандидат педагогічних наук,

старший викладач кафедри методики

викладання суспільних дисциплін Сумського

державного педагогічного університету ім.А.С.Макаренка

ОРГАНІЗАЦІЯ ПОЗАУРОЧНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТАРШОКЛАСНИКІВ У ПРОФІЛЬНІЙ ШКОЛІ

Організація позаурочної роботи з історії у профільній школі вимагає застосування традиційних та інноваційних (інтерактивні методи, учнівські дискусії, метод проектів) для методики форм і методів роботи.

Ключові слова: позаурочна робота, профільна школа, форма організації, методи позаурочної роботи.

Моцак С.І. Организация внеурочной учебной деятельности старшеклассников в профильной школе.

Организация внеурочной работы по истории в профильной школе требует применения традиционных и инновационных (интерактивные методы, ученические дискуссии, метод проектов) для методики форм и методов работы.

Ключевые слова: внеурочная работа, профильная школа, форма организации, методы внеурочной работы.

Motzak S. Organization extracurricular work on history at type school.

Organization extracurricular work on history at type school requires application traditional and inovacionnykh (interactive methods, student's discussions, method of projects) for the method of forms and methods of work.

Keywords: extracurricular work, type school, form of organization, methods of extracurricular work.

Постановка проблеми. Позаурочна робота учнів з історії у профільній школі передбачає використання багатьох традиційних для методики форм і методів. Проте, її завдання обумовлюють специфіку їх застосування і відповідні умови ефективної діяльності вчителя.

Сьогодні учитель повинен спрямувати організацію позаурочної роботи на оволодіння учнями новими способами пізнавальної діяльності, що сприяють розвитку співпраці і співтворчості. Реалізації цього завдання якнайкраще можна досягти за допомогою вибору оптимальних методів навчання і методичних прийомів (насамперед інтерактивних технологій), забезпечення постійної активної позиції учнів у процесі навчання;

Аналіз актуальних досліджень. Аналіз літератури доводить, що проблема організації шкільної позаурочної роботи з історії досліджувалася в різних аспектах. Її вивчення розпочали такі дослідники як: В. Бернадський, А. Вагін, В. Гора, Н. Дайрі, М. Зінов'єв, Н. Сперанська, М. Лисенко та ін.

Сучасні теоретичні проблеми викладання історії у вітчизняній школі відображено у науковому доробку К. Баханова, А. Булди, Н. Гупана, О. Пометун, А. Приходько, Г. Серової, В. Сотниченка, О. Удода, Г. Фреймана та ін.

Метою статті є на основі аналізу стану досліджуваної проблеми у психолого-педагогічній та методичній літературі з'ясувати сутність, особливості, форми і методи організації позаурочної пізнавальної діяльності учнів у процесі навчання історії у профільній школі.

Виклад основного матеріалу. Аналіз психолого-педагогічної та методичної літератури дає підґрунтя для висновку про те, що розмаїття підходів як до самої дефініції «позаурочна робота», так і до визначення її мети та основних завдань зумовлюють таку ж строкатість у підходах до поняття методичної організації процесу навчання історії старшокласників у позаурочний час, складовими якого, власне, і є форми, методи, методичні прийоми та засоби навчання.

Зважаючи на те, що більшість українських і зарубіжних дослідників головне завдання позаурочної роботи з історії вбачають у необхідності поглиблення знань, отриманих учнями на уроках, розвитку їх пізнавального інтересу, формування предметної компетентності засобами пошуково-дослідницької діяльності тощо (І. Берельовський, С. Єжова М. Короткова, О. Пометун, М. Студенікін, Г. Фрейман та ін.), основними формами позаурочної роботи з історії на їх думку є:

- масова (історичні вечори, лекції та бесіди, історичні екскурсії, вікторини та конкурси, олімпіади, конференції тощо);
- групова (історичний гурток, історичні клуби, робота в музеї; випуск історичних газет, журналів);
- індивідуальна (читання історичної літератури, робота в архівах, написання рефератів та доповідей, виконання творчих завдань) [2, 6].

Так, радянська дослідниця С. Єжова вважає, що форми позаурочних занять з історії варто класифікувати саме за кількістю учнів. Вони можуть бути масовими та фронтальними (вечір, конференція, мітинг), груповими або гуртковими (робота гуртка, секції), індивідуальними (робота по наданню допомоги в написанні доповіді окремому учню). За системністю, з якою проводяться позаурочні заняття, дослідниця визначає: систематичні, які проводяться протягом усього навчального року або кількох років (гуртки, позакласне читання, створення музею та робота в ньому) та епізодичні – зустріч з цікавими людьми, похід, екскурсія, випуск історичної газети чи бюлетеня тощо [6, с. 257].

Схожі погляди на класифікацію форм організації позаурочної роботи з історії зустрічаємо у працях сучасних російських методистів Є. Вяземського та О. Стрелової, які розрізняють форми позаурочної роботи за кількістю учасників (масова, групова, індивідуальна), за тривалістю (постійна або епізодична), за напрямками (воєнно-патріотична, краєзнавча, екскурсійна, науково-дослідницька та ін.), за джерелом знань (на основі роботи з підручником, наочністю, на основі живого слова або опрацювання учнями історичного матеріалу) [4, с. 328].

У радянській методичній думці серед форм організації позаурочної роботи з історії перевага віддавалась історичним гурткам (В. Бернадський, О. Вагін, О. Родін, Ю. Соколовський та ін.). Дослідники пропонували розпочинати позаурочну роботу з масових форм, в ході яких мав виділитися актив майбутнього гуртка: позакласного читання, відвідання театру та кіно, організації дальньої екскурсії, шкільної виставки, шкільного вечора тощо.

О. Вагін до основних форм організації позаурочної роботи з історії відносив:

- 1) історичний (історико-краєзнавчий, історико-політичний) гурток;
- 2) історичне (або історико-краєзнавче) об'єднання;
- 3) позаурочна історична або історико-краєзнавча екскурсія;
- 4) історико-краєзнавча дальня екскурсія, похід;
- 5) участь в археологічній експедиції;
- 6) створення та поточна робота історичного, краєзнавчого куточка, музею;
- 7) підготовка та проведення тематичного шкільного вечору;
- 8) організація тематичної виставки;
- 9) організація роботи шкільного лекторію, лекторського бюро, робота пропагандистів (старших школярів);
- 10) організація та проведення історичних (історико-краєзнавчих) конференцій, диспутів, обговорень;
- 11) організація зустрічі школярів з учасниками та свідками історичних подій, письменниками та громадськими діячами;
- 12) організація та проведення історичної та історико-краєзнавчої гри;
- 13) створення історичних бюлетенів, стінгазет, рукописних журналів; організація позаурочного читання [3, с. 310–311].

Історичний гурток О. Вагін вважав основною формою організації позаурочної роботи, яка, на відміну від масових екскурсій, культпоходів, історичних вечорів, конференцій, об'єднує невелику групу учнів для тривалої роботи (не менше року) і підкреслював, що «гурток є найбільш гнучкою формою, яка найчастіше стає організаційним центром цілої низки позакласних заходів» [3, с. 311]. На думку О.Вагіна, гурткова форма виникає із масової позаурочної діяльності [3, с. 256]. Саме гурток, як організаційна форма позаурочної роботи, дозволяє поєднувати і використовувати різноманітні її форми та види навчальної діяльності (екскурсії, пошуково-дослідницька робота, вікторини, олімпіади, проектні технології тощо). Це пояснюється сталим складом гуртківців, їх підвищеним інтересом до історії, бажанням брати участь у позаурочній роботі з історії.

На цю думку пристають і сучасні методисти-історики, визначаючи гурток як основну форму систематичної позаурочної роботи з історії у профільних класах. Вибір напрямку гуртка, на їх думку, залежить від багатьох факторів: інтересів та рівня підготовки вчителя, потреб учнів, стану обладнання історичного кабінету тощо. Історичні гуртки, об'єднання, клуби діють на постійній основі. Вони ведуть діяльність у різних

напрямах: краєзнавство, археологія, музеєзнавство, спираються на традиції школи, мають свою символіку, плани роботи на декілька років вперед, маршрути літніх дослідницьких експедицій [4, с. 328].

У предметних гуртках учні поглиблюють знання, отримані під час уроків. Використовуючи цікаві довірливі форми роботи, керівники гуртків досягають поставленої навчальної мети в процесі пошуково-дослідницької діяльності підлітків, поглибленого ознайомлення їх із визначними, цікавими для них проблемами історичної науки.

Методист М. Сперанський розглядав як вид позаурочної роботи організацію та проведення літературно-художніх вечорів із широким залученням матеріалів художньої літератури та створення виставки книг і наочних посібників.

Досвід екскурсійної роботи з історії було узагальнено О. Родіним та Ю. Соколовським. Вони розглядали види і типи історичних екскурсій, методи та прийоми їх проведення, описали організацію пізнавальної діяльності учнів в ході екскурсії. Вихідними формами позаурочної роботи з історії вони вважали її масові форми: читання вголос та розказування, лекції, зустріч з учасниками історичних подій, перегляд фільмів та п'єс, екскурсії та походи, читальні конференції, конкурси, олімпіади, створення краєзнавчих куточків та шкільних виставок, листування з учнями інших шкіл та із зарубіжними друзями [11, с. 56].

І. Берельковський вважає, що позаурочна робота класифікується за джерелами знань, кількістю аудиторії, довго тривалістю і розглядає як форми позаурочної роботи з історії: гуртки політики, історичні, краєзнавчі, участь в археологічних розкопках під час літніх канікул, виготовлення наочних посібників, історичні вечори, робота в шкільному музеї, олімпіади, конкурси. Особливої уваги у позаурочній роботі з історії російський методист надає музейній справі як складній комплексній формі позаурочної педагогічної діяльності, яка активізує навчально-пізнавальні позаурочні заняття [2, с. 301].

Розглядаючи позаурочну роботу з історії як важливий засіб профорієнтації старшокласників, російські методисти великого значення у цій роботі надають таким формам позаурочної навчальної діяльності як лекторії, кінолекторії, усні журнали, вечори, бесіди, диспути, екскурсії [5, с. 112].

Таким чином, спираючись на аналіз методичних джерел, ми можемо констатувати існування різних критеріїв для класифікації форм організації позаурочної роботи з історії і відповідно її різних класифікацій:

- 1) за кількістю учасників (масова, групова, індивідуальна);
- 2) за тривалістю (постійна або епізодична);
- 3) за напрямом (краєзнавча, екскурсійна, науково-дослідницька та ін.);
- 4) за джерелом знань (та, що проводиться на основі роботи з книгою або наочною, на основі живого слова або безпосередньої обробки школярами історичного матеріалу) та ін.

Важливе місце серед напрямів позаурочної роботи з історії посідало і займає нині вивчення історії рідного краю, що, на нашу думку, можна розглядати і як один із засобів забезпечення зв'язку навчання і виховання старшокласників. Адже, використання місцевих матеріалів у процесі поглиблення знань учнів з історії допомагає їм зрозуміти загальні закономірності суспільного розвитку, збудити інтерес до розширення знань, привчити до самостійної творчості. Величезний матеріал, що накопичується в школі з історії краю, треба ширше використовувати під час позаурочної роботи, яка, в свою чергу, більше, ніж класна робота, сприяє розвитку історичних знань.

Вивчення регіональної історії в позаурочний час виконує подвійне завдання: по-перше, сприяє всебічному вивченню історії краю; по-друге, дозволяє використати історико-краєзнавчий матеріал в навчально-виховному процесі з різними дидактичними цілями. На думку дослідників, найбільш ефективною формою організації такої роботи є історико-краєзнавчий гурток.

Робота історико-краєзнавчих гуртків здійснюється у двох напрямках:

- 1) теоретичному (бесіди, лекції, доповіді, конференції, вікторини, самостійна робота);
- 2) практичному (екскурсії, походи, експедиції, практикуми в музеї, архіві, бібліотеці) [3, с. 178].

Серед форм організації позаурочної навчальної діяльності учнів з історії у сучасній методичній літературі виокремлюються тижні (декади) історії, основною метою яких є пропаганда історичних знань, розвиток у школярів інтересу до історичного минулого, залучення їх до активних форм навчання історії. Під час таких заходів, зазвичай, проводяться олімпіади знавців історії та шкільні вечори, випуск історичних газет, виставки творчих учнівських робіт [4, с. 329–330].

До форм організації позаурочної роботи з історії фахівці у цій царині відносять також проведення історичних вікторин, конкурсів, випуск історичних газет, бюлетенів, проведення дидактичних ігор тощо. Випуск історичної газети, зазвичай, присвячується певній події: річниці видатного історичного діяча, відкриття, винаходу або як підсумок тижня історії, чи як анонс історичного вечора. Їх оформлення і підбір матеріалів здійснюють учні під керівництвом учителя. Історичний бюлетень випускається частіше, ніж газета. Він доповнює її, оскільки містить оперативний матеріал про цікаві історичні події на даний час. Історичні вікторини можуть бути як елементом історичного вечора, так і самостійним елементом активізації учнів поза уроком. Її зміст складають цікаві запитання або короткі питання з усього курсу історії або окремих розділів. Відзначення переможців здійснюється в рамках історичного вечора [8, с. 8–13].

Значне місце у низці форм організації позаурочної роботи посідає, на думку вчених, організація та проведення дидактичних ігор у всій різноманітності їх форм (вікторини, ребуси, історичні турніри, бої,

сюжетно-рольові ігри тощо). Вони активізують емоційну сферу учнів, поживляють їх пізнавальну діяльність, стимулюють творчі процеси. Гра загострює емоційно-пізнавальний процес, розширює кругозір школярів, впливає на розвиток творчих сил, уяву, фантазію, має вплив на самоствердження дітей, що сприяє розвитку творчих здібностей учнів, а пізнання стає для них захоплюючим процесом. Використовувані ігри можуть бути декількох видів:

- дидактичні ігри (головоломки, кросворди, задачі), які спираються на раніше засвоєні знання;
- вікторини, що вимагають розкриття протиріч між засвоєними та новими знаннями;
- сюжетно-рольові ігри, які розвивають уміння учнів вести колективну роботу, моделювати варіанти практичних дій. Їхнє основне завдання – формувати в учнів інтерес до історії, створювати умови для розвитку та реалізації їх творчих здібностей, виявляти серед учнів схильних до винахідницької діяльності, дати обдарованим і талановитим школярам можливість розкрити себе у складних питаннях не тільки з історії, а й суміжних предметів.

Якими ж є особливості названих форм позаурочної діяльності у профільній школі? Зазначимо, що в літературі висловлюється точка зору щодо важливості організації в профільних класах індивідуальної позаурочної роботи з учнями. До індивідуальних форм позаурочної роботи з історії в профільних класах вчені відносять: роботу з навчальною, довідниковою, науковою, науково-популярною та художньою літературою, складання конспектів; роботу з електронними підручниками та посібниками; роботу в електронній мережі інтернет; підготовку повідомлень, рефератів, курсових робіт; складання та розв'язування кросвордів, чайнвордів, сканвордів, ребусів, загадок; виконання лабораторно-практичних робіт дослідницького характеру.

До групових форм позаурочної роботи в профільних класах можна віднести: гуртки та клуби, творчі ігри; участь у роботі «Малої Академії».

Серед масових форм позаурочної роботи в профільних класах найбільш поширені такі форми як: лекторій з історії; науково-практичні конференції; історичні олімпіади, конкурси, турніри, фестивалі; декади (тижні) історії; творчий звіт гуртка; історичні вечори; історичні вікторини; КВК, «інтелектуальні бої», «історичні бої»; випуск стінгазет, бюлетенів, альманахів; зустрічі з ученими. Під час підготовки і проведення конкурсів, вікторин, дискусій, історичних конференцій, зустрічей, олімпіад, різноманітних екскурсій, випуску рукописних видань (газет, альбомів, календарів знаменних дат та інших видів позаурочної діяльності) в учнів формується самостійність, творчість, історичне мислення, пізнавальний інтерес та здійснюється профорієнтаційна робота.

Важлива роль в організації процесу навчання історії як у межах шкільного уроку, так і в позаурочний час, належить методам навчання, які використовує вчитель. У сучасній психолого-педагогічній та методичній літературі існує багато класифікацій методів навчання, що виходять із розуміння методу як впорядкованого засобу взаємодії учасників навчального процесу, спрямованого на досягнення цілей і завдань шкільної освіти. Відповідно до класифікації, запропонованої О. Пометун і Г. Фрейманом: «...критерієм для класифікації методів навчання може бути характер цієї взаємодії, насамперед між учителем і учнями. Виходячи з цього критерію розподіляємо методи навчання на пасивні (умовно-пасивні), активні та інтерактивні» [10, с. 109].

Сьогодні вчитель історії ставить за мету розвивати в учнів вміння:

- 1) розуміти і осмислювати минуле;
- 2) збирати і аналізувати інформацію з різних історичних джерел, ставитися до них критично, розглядати їх у конкретному історичному контексті (зберігаючи в пам'яті ключові моменти і найбільш характерні риси періодів, подій, що вивчаються);
- 3) оцінювати різні версії та думки про минуле, історичні події;
- 4) розрізнити факти і точки зору, виявляти помилки, фальсифікації та стереотипи;
- 5) аналізувати отриману інформацію;
- 6) формувати незалежні й зважені судження, робити обґрунтовані висновки на основі аналізу свідчень і вивчення широкого спектра точок зору;

7) усвідомлювати, що висновки можуть бути переоцінені під кутом зору нових фактів і тлумачень, тобто за умов інноваційного навчання основними його формами стають групове та індивідуальне, що ґрунтуються на довірі до дитини, переконанні її у здатності відповідати за себе, на стимуляції почуття гідності й самоповаги, а отже змушений шукати нових підходів до організації навчання [9, с. 42].

Враховуючи вище означені цілі, можна зробити висновок про те, що позаурочна навчальна діяльність старшокласників повинна вибудовуватись на підвалинах інноваційних методів, моделей і технологій навчання історії.

К. Баханов розглядає інноваційне навчання як таке що, «на відміну від традиційного, являє собою систему, в якій: навчальний процес є цілісною взаємодією двох рівноправних її учасників – учня та вчителя, основною метою є розвиток особистості та різноманітних форм мислення кожного учня; позиція вчителя зорієнтована на особистість учня, переважають організаційна і стимулюючі функції; стиль спілкування – демократичний, підтримується ініціатива учнів; в пізнавальній діяльності на перший план висуваються творчі і реконструктивні завдання, які визначають вибір репродуктивних завдань; цілі і завдання розробляються спільно вчителем та учнями; основними формами навчання є групова та індивідуальна, що ґрунтуються на довірі до дитини, спираються на її здатність відповідати за себе, стимулюють вироблення почуття гідності та

самоповаги; максимально залучається до навчання власний досвід учнів, їх мислення, фантазії; основу мотивації учнів складає досягнення успіху і самореалізації особистості» До одних із найбільш ефективних технологій інноваційного навчання фахівці з методики навчання історії відносять інтерактивне навчання. Більшість вчених (Л. Пироженко, О. Пометун та ін.) вважають визначальною рисою у сутності інтерактивного навчання постійну, активну взаємодію всіх учнів, задіяних у навчанні. Це співнавчання, взаємонавчання (колективне, групове, навчання в співпраці), де учень і вчитель є рівноправними, рівнозначними суб'єктами навчання. Педагог виступає в ролі організатора процесу навчання, лідера групи. Організація інтерактивного навчання передбачає моделювання життєвих ситуацій, використання рольових ігор, спільне розв'язання проблем [10, с. 66].

Для позаурочної роботи є прийнятними усі форми інтерактивного навчання: кооперативні (групового навчання), колективно-групові, дискусійні, моделюючі тощо. Важлива роль, безумовно, належить методам ситуативного моделювання – тобто імітаційним та рольовим іграм, що передбачають побудову навчального процесу за допомогою включення учнів у гру (передусім, ігрове моделювання подій та явищ, що вивчаються). За методикою проведення ігри поділяються на: ігри-змагання, сюжетні, рольові, ділові, імітаційні ігри, ігри-драматизації. За дидактичною метою вони бувають: актуалізуючими, формуючими, узагальнюючими, контрольні-корекційними [10, с. 15].

Особливо популярними у позаурочній навчальній діяльності, за свідченням практикуючих учителів, є так звані комплексні ігри, такі як, КВК, а також ігри на основі заданого алгоритму (кросворди, ребуси, шаради тощо), настільні ігри та їх варіанти (лото, поле чудес), вікторини – так звані ігри з зовнішніми правилами тощо. Використання таких методів у позаурочній роботі з історії у профільній школі дає великий простір для самореалізації учнів у навчанні і найбільше відповідають компетентнісному та особистісно-орієнтованому підходам до навчання історії.

Під час використання активних та інтерактивних методів відбувається активізація пізнавальних інтересів і потреб старшокласників, особлива увага приділяється організації процесу ефективної комунікації, в якій учасники процесу взаємодії більш мобільні, більш відкриті і активні. Багатостороння комунікативна взаємодія учнів забезпечує розвиток їх комунікативних умінь, мовленнєвої компетенції є цінними результатами позаурочної навчальної діяльності учнів профільної школи.

Організації процесу такої взаємодії учнів, задіяних у позаурочній роботі з історії, сприяє використання відповідних форм діяльності:

- 1) групових (взаємодія між учасниками процесу навчання реалізується через співпрацю у малих групах);
- 2) колективних (багатостороння взаємодія є полілогом, у якому бере участь кожен учень колективу);
- 3) колективно-групових (коли робота малих груп поєднується із роботою всього учнівського колективу) [7, с. 16].

Найбільш ефективними, в умовах позаурочної роботи з історії у профільній школі, є застосування таких інтерактивних методів як робота в парах, робота в малих групах, «діалог», «пошук інформації», коло ідей, обговорення проблеми в загальному колі, «мікрофон», мозковий штурм, дискусія, дебати тощо. Саме вони найкращим чином сприяють розвитку навичок спілкування, вміння висловлюватись, критично мислити, вміння переконувати і вести дискусію, вирішувати складні проблеми, що потребують колективного розуму. У позаурочний час учні почуваються більш вільно і розкуто, вони не бояться висловлювати власні думки, водночас здобувають та розвивають навички спільного пошуку узгоджених рішень, вирішення гострих суперечливих питань.

Різноманітні форми такої роботи, що використовуються на уроках історії, можуть бути використані і в позаурочний час. «Коло ідей», «уявний мікрофон», «ротаційні трійки», робота в парах або в малих групах та інші методи організації кооперативного навчання в умовах позаурочної навчальної діяльності старшокласників є надзвичайно корисними для формування навичок участі в дискусії, розвиток уміння спілкуватися і співпрацювати. Ідеї, які виробляються в групі, допомагають учасникам бути корисними одне одному, розвивають почуття терпимості та поваги до думки інших.

З точки зору розвитку комунікативних та мовленнєвих компетенцій старшокласників, їх інтелектуальних умінь надзвичайно важливого значення набуває формування таких здатностей як готовність виступати перед однокласниками, аргументувати власну позицію з посиланнями на джерела, будувати докази на спростування, вміти вести як усні, так і письмові дискусії. Саме тому важливими є і методи навчання у дискусії, що є ще однією групою методів інтерактивного навчання історії і викликають останнім часом неабиякий інтерес як у вчителів, так і в учнів не лише у межах шкільного уроку, а й у позаурочній навчальній діяльності.

Аналіз публікацій учителів-предметників у періодичній пресі дає підстави для висновку про те, що саме дискусійні методи є найбільш вживаними у позаурочній роботі зі старшокласниками при ознайомленні з маловідомими історичними документами, обговоренні подій та явищ новітньої історії, а також тих подій і процесів, які з плином часу викликають нові асоціації та інтерпретації. Це пояснюється, в першу чергу, розкриттям в ході обміну учнів думками можливостей словесно-логічного мислення, самостійності суджень, а також мовлення, пізнавальних інтересів, навичок учіння, наочно-образного мислення та пам'яті тощо.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Позаурочна робота з історії у профільній школі має на меті розширення і поглиблення знань про історичне минуле світу, країни, рідного краю власної сім'ї,

формування стійкого пізнавального інтересу до історії і способів її вивчення, розвиток пізнавальних здібностей учнів, практичних і комунікативних умінь, виховання громадянськості, патріотизму, позитивних моральних якостей, почуття власної причетності та поваги до історико-культурної спадщини, відповідальності за її збереження.

Основними формами позаурочної роботи з історії є: масова (історичні вечори, лекції та бесіди, історичні екскурсії, вікторини та конкурси, олімпіади, конференції тощо; групова (історичний гурток, історичні клуби, робота в музеї; випуск історичних газет, журналів); індивідуальна (читання історичної літератури, робота в архівах, написання рефератів та доповідей, виконання творчих завдань).

Позаурочна робота учнів з історії у профільній школі передбачає використання багатьох традиційних для методики форм і методів, проте, її завдання обумовлюють специфіку їх застосування і відповідні методичні умови ефективної діяльності вчителя.

Література

1. Баханов К.О. Дослідницька робота на уроках історії / К. О. Баханов. – Х : Вид. гр. «Основа», 2004. – 144 с.
2. Берельковский И., Павлов Л. Методика преподавания истории в общеобразовательной школе.: Учебное пособие. / Берельковский И., Павлов Л. – М.: ПОМАТУР, 2001. – 335 с.
3. Вагин А.А. Методика преподавания истории в средней школе / Вагин А. А. – М. : Просвещение, 1968. – 431 с.
4. Вяземский Е. Е., Стрелова О. Ю. Теория и методика преподавания истории: Учеб. Для студ. высш. учеб. заведений. / Вяземский Е. Е., Стрелова О. Ю. – М.: гуманитар. Узд. Центр ВЛАДОС, 2003. – 384 с.
5. Гузьков В. П. Внеклассная работа по истории и обществознанию: Из опыта работы / В. П. Гузьков. – М.: Просвещение, 1981. – 159 с.
6. Методика преподавания истории в средней школе: [учеб. пособие для студентов пед. ин-тов по спец. № 2108 «История»] / С. А. Ежова, И. М. Лебедева, А. В. Дружкова и др. – М. : Просвещение, 1986. – 272 с.
7. Подласый И. П. Педагогика. Новый курс : [учебник для студ. вузов, обуч. по пед. спец.] : в 2 кн. – М. : Владос, 1999. – Кн. 1 : Общие основы. Процесс обучения. – 1999. – 576 с.
8. Позакласні заходи з історії. / Упоряд. Н. І. Харківська. – Х.: Вид. група «Основа», – Випуск 2. – 2005. – 160 с.
9. Пометун Е. И. Школьное историческое образование в Украине: пути развития и проблемы. / Е. И. Пометун. – Луганск, 1995. – 200 с.
10. Пометун О. І. Методика навчання історії в школі / О. І. Пометун, Г. О. Фрейман. – К. : Генеза, 2006. – 328 с.
11. Родин А. Ф., Соколовский Ю. Е. Экскурсионная работа по истории / Родин А. Ф., Соколовский Ю. Е. – М., 1974. – 126 с.

УДК 371.13

Горохівська Т.М.

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри методики викладання
суспільних дисциплін Сумського державного
педагогічного університету ім.А.С.Макаренка

ДО ПИТАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ У СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІСТОРІЇ

У статті розкривається зміст поняття “самостійна робота студентів”. Обґрунтовується необхідність самостійної роботи студентів у вищих навчальних закладах, що містить важливий перехід від навчально-пізнавальної самостійності у якості засвоєння студентами навчального матеріалу. Визначаються особливості активних форм і методів навчання.

Ключові слова: самостійна робота студентів, педагогічні технології, професійна підготовка.

Гороховская Т. Н. К вопросу об организации самостоятельной работы студентов в системе профессиональной подготовки будущих учителей истории.

В статье раскрывается содержание понятия “самостоятельная работа студентов”. Обосновывается необходимость самостоятельной работы студентов в высших учебных заведениях, которая содержит важный переход меры учебно-познавательной самостоятельности в качество усвоения студентами учебного материала. Определяются особенности активных форм и методов обучения.

Ключевые слова: самостоятельная работа студентов, педагогические технологии, профессиональная подготовка.

Gorohivska T. M. To the question about organization of independent work of students in the system of professional preparation of future teachers of history.

Maintenance of concept “independent work of students” opens up in the article. The necessity of independent work of students is grounded for higher educational establishments, that contains an important transition from educational-cognitive to independence in quality of mastering of educational material students. The features of active forms and methods of studies are determined.

Keywords: independent work of students, pedagogical technologies, process of professional preparation.